

İCTİMÂ'İYYÂT (SOSYOLOJİ)

Liselerin son sınıfında okunmak üzere Maârif Vekâleti Ta'lim ve Terbiye
Dâiresi'nin 1798 numaralı karârıyla kabul olunmuştur

Müellifi

Müellif: Dârü'ş-şafaka Müdürü ve İctimâ'ıyyât Mu'allimi
Ali KÂMÎ

Osmanlıca Aslından Türkçe'ye Transkribe Eden:
Prof. Dr. Emine ÖZTÜRK ve Dr. Öğretim Üyesi Ali FİDAN

Tashih Eden: Orhan GÜLTEKİN

Tâbi' ve nâşiri:
İbrahim Hilmi

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığının bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-738-6

Kitap Adı

İctimâ'ıyyât (Sosyoloji)

Editörler

Emine ÖZTÜRK

Ali FİDAN

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

25465

Baskı ve Cilt

Sonçağ Matbaacılık

Bisac Code

SOC026000

DOI

10.37609/akya.1146

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

MÜNDERİCÂT

1 Ders	Medhal	3
--------	--------------	---

BİRİNCİ KISIM

2 Ders	İktisâdî İctimâ'ıyyât	13
3 Ders	Muhtelif Cem'ıyyetlerde İstihşâl Tarzları	23
4 Ders	İstihşâlin Muhtelif Anâsır ve Mütekâbil Münâsebetleri.....	31
5 Ders	İstihşâlin Muhtelif Anâsır ve Mütekâbil Münâsebetleri [Mâ Bâd]	41
6 Ders	Muhtelif Cem'ıyyetlerde Mübâdele Tarzları.....	51
7 Ders	Muhtelif Cem'ıyyetlerde Mübâdele Tarzları [Mâ Bâd]	59

İKİNCİ KISIM

Beytî İctimâ'ıyyât veya Aile İctimlâ'ıyyâtı

8 Ders	Ailelerin Muhtelif Eşkâli ve Tekâmülü.....	71
9 Ders	81
10 Ders	89

ÜÇÜNCÜ KISIM

Siyâsî ve Hukûkî İctimâ'ıyyât

11. Ders	Siyâsî Cem'ıyyetler, Envâ'î, Tarz-I Tekâmülî	103
12. Ders	Siyâsî Cem'ıyyetlerin Envâ'î Ve Tarz-I Tekâmüü (Mâbâd).....	113
13. Ders	Siyâsî Cem'ıyyetlerin Envâ'î Ve Tarz-I Tekâmülü (Mâbâd).....	121
14. Ders	129
15. Ders	139
16. Ders	149
17. Ders	159
18. Ders	Devlet Eşkâli	167
19. Ders	Ferdin Hukûku, Hürriyet ve Hudûdu.....	177
20. Ders	185
21. Ders	195
22. Ders	205
23. Ders	215

24. Ders225

25. Ders235

DÖRDÜNCÜ KISIM

Sosyoloji Nokta-i Nazarından Dîn, İlm, San'at

26. Ders247

27. Ders259

MUKADDİME

Beşerî cem'iyetlerin umûmiyetle menşe'lerini tedkîk ve ictimâ'î hâdiselerin tekâmülünü ta'kîb iddi'asında bulunan "İctimâ'iyât ilmi" bir mekteb kitâbının dâr hudûdu içine sıkıştırılınca iddi'asının bir çok cihetlerinden fedâkârlık etmek mecbûriyetinde kalacağı bedihîdir. Yalnız bu hâdiselerin umûmî cephede ana hatları tesbît edilirken husûsî cephesinde müellif b'l-hâssa kendi milletinin ictimâ'iyâtına kıymet vermek ve misâllerini tercîhen kendi târihinden almak zarûretindedir. Onun için böyle bir ders kitâbının Avrupa müelliflerinden aynen tercümesi câiz olamazdı. Bu yolda tercüme edilmiş Türkçe bir kitâbın ötesinde berisinde "biz Fransızlar.." diye başlayan cümleler kârî'lere ne fenâ bir te'sîr bırakıyor!

Biz kitâbımızda bu vartaya düşmemeye i'tinâ etdik. Esâs i'tibâ-riyla me'hazlarımız yine o ecnebi kitâbları olmakla beraber eski Türkleri, Osmanlı Türklerini ve son inkilâb Türkünü göz önünde bulundurmaya ve umûmî misâller arasında iktisâdî âilevî, hukûkî, siyâsî ve dînî sâhada kendimize, kendi ictimâ'iyâtımıza aid olanları ihmâl etmemeye çalıştık.

Müellif aczini mu'terif olduğu için mevcûdlara fâ'ik bir eser yazdığına değil, ancak yokluklar içinde bir boşluğu doldurduğuna kâni'dir. İctimâ'iyât dersi programlarımıza idhâl eylediği hâlde elde okutulacak bir kitâb bulunmaması hem mu'allim, hem de talebe için elîm idi.

Kitâb bir medhal ile dört kısım üzerine müretteb ve yirmi yedi dersden mürekkebdir. Programda bahsler derslere tevzî' edilirken hem o bahslerin birbirine karışmamasına hem de kemiyet i'tibâriyla dersler arasında az çok mu'âdelet bulunmasına çalışıldı.

Talebeden alınmayan dersler verilmemiş gibi olacağı için müellif haftada iki dersden birinin ders almaya tahsisi münâsib olacağı fikrindedir.

Ali Kâmi
20 Temmuz 1926

İCTİMÂ'İYYÂT

Edebîyât ve fen ş'u'belerinde müşterek (iki sâ'at)

Ferd ve cem'iyet, ictimâ'î hayâtın maddî, zihnî ve ahlâkî hayâta olan te'sîri, cem'iyetlerin tasnîfi.

İktisâdî ictimâ'îyyât: Maddî ihtiyâcı tatmîn etmek üzere vücûda gelen ictimâ'î teşekküller: Korporasyon, sendika, kooperatifler.

Muhtelif cem'iyetlerde istihsâl tarzları, istihsâlin muhtelif anâsır ve mütekâbil münâsebetleri: Tab'at, sa'y ve sermâye, iş bölümü: İctimâ'î netîceleri, tesânüd ve tesânüde hâdim müesseseler, sigortalar.

Muhtelif cem'iyetlerde mübâdele tarzları, kıymet ve fiyat, rekâbet, inhisâr, nakd, i'tibâr ve i'tibâr müesseseleri. Mülkiyet ve eşkâl-i muhtelifesi ve tekâmülü. Mülkiyet hakkında ictimâ'î meslekler, tebeddülât-ı iktisâdiyyenin müessesât ve âdât ve efkâr üzerine te'sîri.

Aile ictimâ'îyyâtı, ailelerin muhtelif eşkâli ve tekâmülü.

Mu'âsır aile, izdivâc, mâhiyet-i ahlâkıyye ve ictimâ'îyyesi. Kadının aile ve cem'iyetdeki mevki'i, kadınların haysiyet ve hakkının inkişâf ve tekâmülü.

Siyâsî ve hukûkî ictimâ'îyyât: Siyâsî cem'iyetler, envâ'i, tarz-ı tekâmülü.

Millet nedir? Millet fikri, bunu teşkil eden anâsır, vatan ve vatan muhabbeti.

Devlet: Devlet vazâ'ifinin zamân ve mekânla tebeddülü, mu'âsır devletlerin hâlen tahammül etdikleri vazâ'if, devlet ile dînin yekdiğerinden ayrılmasına müteveccih tekâmül, bugünkü devletlerde dîn ve devlet münâsebeti.

Vatandaşların yekdiğeriyle hukûkî münâsebete göre devletin eşkâli, kast usûlü, aristokrasi, demokrasi.

Ferdlerin hukûku, hürriyet ve hudûdu.

Hükûmet: Hükûmetin eşkâli, hükûmet-i sultâniye, (Monarşi), oligarşi, halk hükûmeti ve cumhûriyet. Parlamenter hükûmet, re'y-i âmm, re'y-i mahdûd, temsîl-i nisbî.

Kuvve-i umûmiyyenin taksîmi: Teşrî'î ve icrâ'î kuvvetler arasında münâsebet; kuvvet-i adliye, cürm ve esbâbı hakkındaki nazariyât. Cezâ: cezâ telakkîsinin tekâmülü.

Devletlerin yekdiğeri arasındaki münâsebetler, harb ve sulh, hakem usûlü, cem'îyyet-i akvâm fikri.

Sosyoloji nokta-i nazarından dîn, ilm, san'at. Dînin, san'atın, ilmin ibtiâ'î şekilleri ve bunların tekâmülü, dînin vazîfe-i ic-timâ'îyyesi.

Âsâr-ı san'atın vücûda gelmesinde muhît-i ictimâ'inin te'sîri, bu te'sîrin hudûdu: san'atkârda kudret-i ibdâ'